

SÂYLÎ'NİN FARŞÇA DÎVÂNİ

Çetin KASKA¹

ÖZET

Tarih boyunca, çeşitli sebeplerden dolayı Acem diyarından birçok şair ve ilim adamı Anadolu'ya göç etmiş, hükümdarlar tarafından dini, ırkı ve mezhebine bakılmaksızın saraya alınmış ve himaye edilmiştir. Hükümdar ve devlet adamlarının hemen hepsinin şair ve ilim adamlarının hamisi olmaları ve şiirle fiilen ilgilenmeleri sayesinde Anadolu toprakları sanat ve edebiyat merkezi haline gelmiştir. Özellikle Selçuklular'dan itibaren İran dil ve edebiyatı göç eden ilim adamları sayesinde büyük ölçüde Anadolu'ya taşınmıştır. Anadolu'da Farsça'nın revaç kazanmasıyla Türk şairler de maharetlerini göstermek ve Farsça'yı İranlı şairler kadar iyi bildiklerini ispat etmek için, Farsça şiirler kaleme almıştır. Bu şiirleri az olması halinde Türkçe divanlarının içine serpiştirmişler, ancak fazla olması halinde divan ve divançe olarak tertip etmişlerdir. Türk devlet adamlarının şairlere ihsanda bulunmaları, onları desteklemeleri, ilim adamlarına layık olan ikramı sunmaları neticesinde Türkistan, Irak, Suriye ve İran topraklarından çok sayıda âlim, mütefekkir ve sanat erbabı Anadolu'ya gelmiştir. Bu çalışmada II. Bâyezid döneminde Anadolu'ya gelen, Farsça ve Türkçe şiirler kaleme alan Sâyilî'nin Farsça divanı ilk defa detaylı olarak ele alınmış ve divan nüshaları hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sâyilî, II. Bâyezîd, Anadolu, Farsça, İran.

THE PERSIAN DÎWAN OF SAYİLİ

ABSTRACT

Throughout history, many poets and scholars from the land of Iran have migrated to Anatolia for various reasons. Regardless of their religion, race and sect, they were taken to the palace and protected by the monarchs. Anatolian lands have become an art and literature center, thanks to the fact that almost all of the rulers and statesmen are the patroness of poets and scientists and are actually interested in poetry. Especially since the Seljuks, Iranian language and literature have been moved to Anatolia to a large extent thanks to the scholars who migrated. With the gaining of Persian in Anatolia, Turkish poets wrote Persian poems in order to show their skills and prove that they know Persian as well as Persian poets. If these poems are few, they sprinkled them in Turkish diwans. However, in case of excess, they organized as diwan and diwançe. As a result of the Turkish statesmen's gratitude to the poets, to support them and to offer them the worthy of scholars, many scholars, enthusiasts and art scholars came to Anatolia from the lands of Turkistan, Iraq, Syria and Iran. In this study, the Persian diwan of Sayili, who came to Anatolia during the Bâyezid II period and wrote poems in Persian and Turkish, was handled for the first time and information was given about the diwan copies.

Keywords: Sayili, Bayezid II, Anatolia, Persian, Iran.

¹ Arş. Gör. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü, cetinkaska@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-1168-5522

GİRİŞ

Türk devletlerinde Fars dili ve edebiyatına ilgi gösterilmesi, bu dil ile eserlerin yazılması Gazneli Devleti'nde başlamış, Büyük Selçuklu Devleti, Anadolu Selçukluları, Anadolu Beylikleri ve Osmanlı Devleti dönemlerinde devam etmiştir. Selçuklular ve onlara bağlı emirliklerin Anadolu'da istikrarı sağlamalarıyla birlikte Farsça yavaş yavaş bu toprakların resmi dili olmuştur. Anadolu Beylikleri yazışmalarını Farsça yazmış, kitaplar Farsça kaleme alınmış, Farsça şiirler söylenmiş ve medreselerde Farsça dersler verilmiştir. Anadolu Selçukluları, Arapça'dan ziyade Farsça'ya değer vermiş, bazı vezirler divan yazışmalarının dilini Arapça'dan Farsça'ya çevirmiştir. Ayrıca Arapça yazılan eserler herkesin anlaması için Farsça'ya tercüme edilmiş, medreselerde Farsça eğitim verilmiştir. On ikinci yüzyılın ikinci yarısından sonra Farsça, şiirde, padişah ve devlet adamları saraylarında rakipsiz bir hâkimiyet elde etmiş, sultan ve emirler, İran ve farklı ülkelerden gelen şair ve yazarları himaye etmiştir. Bu durum neticesinde Farsça birçok ilmî ve edebî eser kaleme alınmıştır. Ayrıca bu dönemde çok sayıda Farsça eser Türkçe'ye tercüme edilmiştir (Değirmençay 2013: 1-30; Aydın 2010: 9-19; Riyâhî 1995: 13-245; Kartal 2008: 95-168; Özgüdenli 2008: 1-76).

Mevlânâ'nın eserleri ve düşüncesinin etkisiyle Fars dili ve kültürünün Anadolu ve Osmanlı topraklarında etkisi devam etmiştir. Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinin ve gazellerinden oluşan *Dîvân-i Kebîr*'in Farsça yazılmasıyla bu dil Mevlevîler arasında önem kazanmış, Mevlevî tarikatı ve Mevlânâ'nın eserleri Farsça'nın bu topraklarda yayılmasına vesile olmuştur. On sekizinci yüzyılda Farsça, şair, münşi, vezir ve devlet adamlarına has bir dil iken Mevlevî tekkeleri aracılığıyla halka inmiştir. Osmanlı döneminde özellikle de Fatih sarayı İranlı şair ve yazarların toplandığı yer haline gelmiştir. Bu dönemde birçok orta dereceli şair İran'dan Anadolu'ya gitmiştir. İran'dan gelen herkesten şairlik beklendiği için şairlik iddiasında bulunmayan kimseler bile şiir söylemişlerdir. Ayrıca şair olmakla İranlı olmak birbiriyle özdeşleştiğinden Anadolu'daki bazı şairler de kendilerini İranlı göstermişlerdir. Fatih Sultan Mehmed'den sonra tahta oturan II. Bâyezid, İran'ın en meşhur şairi Abdurrahman Câmî ile yazışmış ve kendisine hediyeler göndermiştir. Câmî de *Silsiletü'z-Zehab* adlı mesnevisinin üçüncü defterini ona ithaf etmiştir. Yavuz Sultân Selîm döneminde Şah İsmail'in tahakkümünden kaçan birçok şair ve bilgin Anadolu'ya sığınmıştır. Şîâ mezhebini önceleyen Şah İsmail döneminde Sünnî şair ve bilginler Hindistan, Maveraünnehir ve Anadolu'ya kaçmıştır. Bu dönemde Anadolu'ya gelen ilim erbabı kimseler himaye edilmiş ve Farsça söylemeleri noktasında teşvik edilmiştir. Osmanlı döneminde Cem Sultan, Yavuz Sultân Selîm, Şehzade Bâyezîd, III. Murad, Kanunî Sultan Süleyman gibi sultan ve şehzadeler Farsça divan ve divançeler tertip etmişlerdir. İran'dan Anadolu'ya II. Bâyezîd döneminde gelen Farsça ve Türkçe şiirler yazan şairlerden biri de Sâyilî'dir (Aydın 2010: 9-19; Özgüdenli 2012: 633-43; Kut 2016: 49-56; Aydın 2002: 45-57).

SÂYİLÎ'NİN HAYATI

Sâyilî on altıncı yüzyılda Farsça ve Türkçe şiirler söyleyen İran'dan Osmanlı topraklarına gelen şairlerdendir. Bu şair hakkında bilgi veren en eski kaynak Alî Şîr Nevâî'nin *Mecâlîsü'n-Nefâ'is* adlı eseridir. Bu eserde ismi Mevlânâ Sâyilî, Sâyilî olarak kaydedilmiştir. Osmanlı kaynaklarındaysa ismi Muhammed, Mehemed,

Muhammed Çelebi ve Muhammed Efendi olarak zikredilmiştir (Eraslan, 2001: 182; Kılıç 2010: 941; Babacan 2015: 63).

Nevâî, Sâylî'nin Türkistan'ın Horasan bölgesindeki Karş beldesinden olduğunu, seri konuşan bir kâtip olduğunu, her gün beş yüz beyit yazdığını, gösterişsiz ve sade görünmesine rağmen aslında böyle olmadığını ve bir divan tertip ettiğini bir matlasını da vererek ifade etmiştir (Eraslan, 2001: 182):

"Karşîlidir. Onun gibi seri konuşan kâtip kendi zamanında yoktur. Her gün beş yüz beyti kolaylıkla yazardı. Gösterişsiz ve sade genç görünür, ama görüldüğü gibi değildir. Bu yakında harf sırasına göre bir divan dahi düzenledi. Bu matla onundur:

نه هر زخم دلم پیکان آن ابرو کمان دارد * که بهر زخم دیگر آب حسرت در دهان دارد

Gönlümdeki her yara o yay kaşının okundan değil, çünkü başka yara açmak için onun ağzından hasret suyu damlıyor.

Sâylî uzun süre Rumeli Yenişehir'de ikamet etmesinden dolayı Âşık Çelebi onun Rumeli Yenişehir'den olduğunu söylemiştir (Kılıç 2010: 941):

"Rumeli Yenişehir adlı şehirdendir."

Sâylî'nin 927/1520'de Rum'da olduğu, sürekli oruç tuttuğu, hayvan eti yemediği, sultanın ulufesini yediği, Gülistân'a bir nazire yazdığı söylenmiştir (Nevâî 2017: 201):

"Şuanda sene 927 ve Rum'dadır. Sürekli oruç tutar ve hayvan eti yemez, ama Sultan'ın ulufesini yer. Gülistân'a nazire olarak bir kitap yazdığını söylerse de kendisinden başka kimse bu kitabı ne yazmış, ne de okumuştur."

Sâylî'nin az konuştuğu, şiir ve eserlerinin çok olduğu, Anadolu'ya gidip, sultanın sarayında divan kâtipliği yaptığı ve bu sayede maişetini temin ettiği, vaktinin çoğunu şiir ve kitap yazarak geçirdiği rivayet edilmiştir (Nevâî 2017: 189):

"Toplum içinde az konuşmasına rağmen şiir ve eserleri çoktur. Şimdilerde Anadolu'da olup, o ülkenin kâtipleri arasında yer almış ve Sultan'ın (divan) kâtipliği karşılığında aldığı ulufe ile geçmektedir. Zamanın çoğunu şiir ve kitap yazarak geçiren Sâylî, Gülistân ve Bostân'a nazire yazmış ve bu işinde kendi kendini hicvetmiştir... Sıradan bir adam olmakla beraber, her zaman şiir söylemeye hazırdır."

Sâylî'nin ne zaman ve nerede doğduğu, çocukluğu ve ailesi hakkında bilgi yoktur. Gençliğinde memleketinde bazen gençlerle, bazen de âlimlerle muhabbet etmiş ve herkese bilmediği konular hakkında sorular sormuştur. Sâylî, Buhârâ, Herât, Câcerm, Esterâbâd ve Sultâniyye'de bulunmuş, ilim öğrenmek için Buhârâ'dan Herât'a gitmiş ve orada birçok kişiden ilim tahsil etmiştir. Alî Şîr Nevâî ile görüşmüş ve Nevâî'nin kendisi için iki beyit yazdığını söylemiştir (Ravzatü'l-Ahbâb nr. 3205, v. 56a, 58b, 59b). Memleketinde şiir ilmine dair bilgileri

öğrenen Sâyilî, kaside, gazel ve mesnevi nazım şekillerinden oluşan bir divan tertip etmiştir. Bu eseri meşhur olunca gurura kapılmış ve memleketini terk etmek zorunda kalmıştır (Yıldırım, 2018: 20-21):

چو مشهور گردید دیوان من * شکفته چو گل گشته از و جان من

حدیثم به عالم چو مشهور شد * دل و جان من مست و مغرور شد

Divanım meşhur olunca, ondan canım gül gibi çiçek açtı.

Sözlerim âlemde meşhur olunca, can ve gönlüm mest ve mağrur oldu.

Sâyilî *Nevbâve-i Rûm* adını verdiği divanını 908/1502'de tamamladığını belirttiğine göre bu tarihten önce Rum diyarına gelmiştir. Sâyilî'nin İran'dan ayrılıp, Rum diyarına gelene kadar nerelere gittiği belli değildir, ancak gurbette sıkıntılar çektiğini, perişan olduğunu ve gaipten gelen bir ses ile Rum'a yöneldiğini eserlerinde belirtmiştir. İran'dan ayrılan Sâyilî birçok yeri dolaştıktan sonra Rum diyarına gelmiştir. Rum diyarında bazen devlet ve din adamlarına yaklaşılmaya çabalamış, onlar arasında fazilet ve edep sebebiyle şiir söylememiş, kemal sahibi olmak için ağzını açmamıştır. Daha sonra Rum diyarında gönlü huzura eren Sâyilî, burada ilim tahsil etmiş, âlim ve dervişlerden dersler almış ve uzun süre seyahat etmiştir (Babacan, 2015: 64-65; Yıldırım 2018: 22). Sâyilî bir süre Yenişehir'de bulunduktan sonra İstanbul'a gitmiş, II. Bâyezîd'in himayesi altına girmiş, kâtiplik yapmış ve II. Bâyezîd adına divanını yazmıştır. 918/1512'de II. Bâyezîd ölünce onun yerine geçen oğlu Yavuz Sultân Selîm'e ait dört methiye ekleyerek divanını büyük ihtimalle ona takdim etmiştir. Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar koleksiyonu (nr. 6441), İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi (nr. FY1523) ve Süleymaniye Kütüphanesi Fatih koleksiyonunda (nr. 003826) bulunan divanının yazma nüshalarında Yavuz Sultân Selîm hakkında herhangi bir methiye bulunmamaktadır. Ancak Ankara Milli Kütüphane'de (nr. 6799, vr. 214b-383b) bulunan külliyyatının içindeki divanda Yavuz Sultân Selîm'e ait dört methiye bulunmaktadır. Büyük ihtimalle bu şiirler daha sonra eklenmiştir.

Sâyilî ilme ilgi gösteren II. Bâyezîd'in kâtip ve şairlerden kendi hanedan tarihini anlatan bir eser yazmalarını istediğini, şair ve kâtipler tarafından yazılan tarihlerin II. Bâyezîd tarafından beğenilmediğini ve dönemin bilgini Müeyyedzâde Abdurrahmân Çelebi'nin bu işe giriştiğini ifade etmiştir. II. Bâyezîd dönemi yani 1481-1512 yılları arasında Rum'da olan Sâyilî, divanını 908/1502'de tamamladığını söylemiş ve Yavuz Sultân Selîm döneminin sonuna kadar yani 1520'ye kadar Rum diyarında olduğu söylenmiştir. Buna göre genç yaşta İran'dan ayrılan Sâyilî, ömrünün büyük bir bölümünü Osmanlı topraklarında geçirmiştir. Saf görünüşlü ve gösterişten uzak olan Sâyilî, tasavvuf ve irfana meyletmiştir. Makul sözleri olan Sâyilî, Âşık Çelebi'ye göre Muhyiddin Karamânî adında bir şeyhin öldürülmesi üzerine din âlimlerinin sufilere hakkındaki ölçsüz ithamlarından dolayı şeyhülislamın huzuruna çıkmıştır. Sorgulamadan sonra aklanan Sâyilî, bu durumu kabullenmeyip, vehme düşmüş ve batıl düşüncelere kapılmıştır. Bunun üzerine Darüşşifaya kaldırılıp zincire vurulmuştur. Burada verilen ilaçlar tesir etmeyince birkaç gün sonra ölmüştür. Buna göre Sâyilî'nin ömrünün son yılları hastalık ve sıkıntı içinde geçmiştir. 960/1552'de öldüğü söylenmiştir. Âşık Çelebi, Sâyilî'yi hastanede ziyaret etmiş, onunla konuşmuş ve

şairin kendisine beyitler okuduğunu belirtmiştir. Sâylî ölmeden önce şu beyti okumuştur (Kılıç 2010: 942; Değirmençay 2013: 570; Dehudâ 1998: 13181; Yıldırım, 2018: 25):

دیوانه مخوان مرا بخواری * دیوانه تویی که عقل داری

Beni küçümseyerek deli deme, asıl deli sensin, çünkü aklın var.

SÂYLÎ'NİN ESERLERİ

Sâylî'nin dört eseri bulunmaktadır ve bu eserlerin hepsi Farsça yazılmıştır.

1-Nazmü'l-Cevâhîr: Bu eser 280 rubaiden oluşmaktadır. Eserde daha çok tasavvufî, felsefî ve hiciv konuları ele alınmıştır. Rubailerin dört dizesi de aynı ölçü de olup, kafiye düzeni a-a-a-a şeklindedir. Bazı orijinal ve âşıkane rubailer de bulunan Sâylî bu konuda Hayyâm'ın seviyesine ulaşamamıştır. Bu eserdeki rubailer genellikle ahenkli, güzel, olgun ve akıcıdır. Bu eserin bir nüshası Ankara Milli Kütüphane'de (06 Mk. Yz. A. 6799) 513 varaktan oluşan *Külliyât-i Sâylî-i Şîrâzî* adlı eserin 1b-31b varakları arasında yer almaktadır (Babacan 2015: 61-83; Yıldırım 2018: 26-41).

2-Ravzatü'l-Ahbâb: Bu eser Sa'dî-i Şîrâzî'nin *Gülistân* adlı eserine nazire olarak kaleme almıştır. Bu eserin Türkiye kütüphanelerinde iki yazma nüshası bulunmaktadır. İlki Milli Kütüphane'deki (06 Mk. Yz. A. 6799) 513 varaktan oluşan *Külliyât-i Sâylî-i Şîrâzî* adlı eserin 34b-210b varakları arasında yer almaktadır. İkincisi Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya koleksiyonunda (nr. 3205) bulunmaktadır. Manzum ve mensur olarak yazılan bu eser, bir mukaddime ve sekiz baktan oluşmaktadır. 924'te (1518) yazılan bu eser Yavuz Sultân Selîm'e takdim edilmiştir. Eserin mukaddimesinde Sa'dî ve Abdurrahman Câmî övülmüştür. Eserin sekiz babı şöyledir. 1-Padişahların Huyları. 2-Dervişlerin Ahlakı. 3-Kanaatin Fazileti. 4-Susmanın Faydaları. 5-Aşk ve Gençlik. 6-Yaşlılığın Zaafı. 7-Terbiyenin Tesiri. 8-Sohbet Adabı. (Ravzatü'l-Ahbâb, nr. 3205, 1b-172b; Babacan 2015: 61-83; Yıldırım 2018: 26-41).

3-Dîvân: Türkiye kütüphanelerinde dört nüshası bulunan bu eser aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

4-Târîh-i Âl-i Osmânî: Bu eser mesnevi tarzında yazılan bir Osmanlı tarihidir. Eserde Osman Gazi dönemi mevzuları manzum olarak anlatılmıştır. Bu eserin bir nüshası Ankara Milli Kütüphane'de (06 Mk. Yz. A. 6799) 513 varaktan oluşan *Külliyât-i Sâylî-i Şîrâzî* adlı eserin 384b-515a varakları arasında yer almaktadır (Babacan 2015: 61-83; Yıldırım 2018: 26-41).

SÂYLÎ'NİN FARSÇA DÎVÂNİ'NİN MUKADDİMESİ

Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar koleksiyonunda yer alan Sâylî'nin Farsça divanının fevâid kaydında bu eserin Sâylî'ye ait olduğu, Sâylî'nin Abdurrahman Câmî zamanında Rum diyarına göç ettiği ve divanını Osmanlı sultanlarının adına yazdığı ifade edilmiştir (Dîvân, nr. 6441):

دیوان ساییلی که به زمان مولانا جامی به روم هجرت کرده و این دیوان را به نام سلاطین آل عثمان و ارکان دولتش کرده...

Bu divan Mevlânâ Câmî zamanında Rûm diyarına göç eden Sâylî'nindir. Sâylî bu divanı Osmanlı sultanları ve devlet erkânı adına yazmıştır...

Süleymaniye Kütüphanesi Fatih koleksiyonunda bulunan Sâylî'nin Farsça divan nüshasının fevâid kaydında "Risâle-i Nevbâve-i Sâylî" adında bir ibare bulunmaktadır (Dîvân, nr. 003826).

Sâylî'nin Farsça divanının mukaddimesi mensur ve manzum yazılmıştır. Mukaddimede sekiz rubai, dört ve üç beyitlik iki gazel, ikişer beyitlik üç kıta, üç ve dört beyitlik iki gazel, bir mısra, biri 24 ve üçü üç beyitlik dört mesnevi bulunmaktadır. Mukaddimede toplam altmış beyit ve bir mısra yer almaktadır. Sâylî burada kendisi hakkında bazı bilgiler vermiştir. Bu mensur kısımda kendisinin avare, fakir, hakir ve kimsesiz olduğunu, küçüklükte, gençlikte ve yaşlılıkta meclislerde bulunduğunu ifade etmiştir (Dîvân, nr. 6441, vr. 2a):

صغر سن و طفولیت تا ایام شباب و از ایام شباب تا عهد کهنولیت در مجالس ارباب فقر و فتا و در محافل زمره ذهن و ذکا گاه و بیگاه راه می بود...

"Küçük yaştan ve çocukluktan gençlik dönemine kadar, gençlikten ihtiyarlık ve yaşlılığa kadar civanmert ve fakir erbabı kimselerin meclislerinde, zihin ve zekâ topluluğu zümresinin mahfilinde zamanlı zamansız bulunurdum..."

Sâylî daha önce yazılan beyitleri okuduğunu ve yeni kaleme alınan şiirleri yazmakla meşgul olduğunu beyan etmiştir (Dîvân, nr. 6441, vr.2a):

و بخواندن ابیات متقدمین و بنوشتن اشعار متأخرش اشتغال می نمود....

Daha öncekilerin yazdığı beyitleri okumakla ve en son kaleme alınan şiirleri yazmakla meşgul oldum...

Sâylî vaktinin çoğunu latif ve güzel noktaları tahkik ve eleştirmekle geçirdiğini, bu vesileyle nazım ve nesir alanında tecrübe kazandığını belirtmiş ve Sa'dî-i Şîrâzî, Hâfız-i Şîrâzî, Hüsrev-i Dihlevî ve Abdurrahmân Câmî'nin adlarını anarak kendilerini övmüştür (Dîvân, nr. 6441, vr.2b):

استاد بزرگوار شیخ سعدی و سخن گزار نامدار خواجه حافظ شیرازی و صاحب اسرار صوری و معنوی میر خسرو دهلوی و از متأخرین همچو حضرت مخدومی مرشد نامی مولانا نور الدین عبدالرحمن الجامی...

Büyük üstad Şeyh Sa'dî, meşhur söz ustası Hâce Hâfız-i Şîrâzî, manevî ve zahir esrarın sahibi Mîr Hüsrev-i Dihlevî ve en son mürşit ve önder Mevlânâ Nûreddîn Abdurrahmân Câmî...

Sâylî sözlerinin meşhur olmasıyla gurura kapıldığını, zamanın zorluklarından habersiz olduğunu, genç olması hasebiyle devrin acılarını tatmadığını, aniden ters bir durum neticesinde hal ve makamının harap olduğunu, serzenişe muhatap olup diyarından uzak düştüğünü belirtmiştir (Dîvân, nr. 6441, vr.2b-3a):

چون شد سختم به ملک مشهور * گشتم به کمال خویش مغرور

یارب که به دهر و گیر و دارش * مغرور مباد کس به کارش

Benim sözlerim ülkede meşhur olunca, kemalimle gurura kapıldım.

Ey Allah'ım, yaşadığı devir ve zamanda kimse yaptığı iş sebebiyle mağrur olmasın.

چون غرور ایام شادمانی بود سختی روزگار ناهنجار ناکشیده و سرور عهد جوانی بود تلخی زهر غربت از دیار ناچشیده بودم
بیکبار از قضای آسمانی باد بی‌نیازی وزید و چون خس و خاشاک ذبول از باغ قبول ملک و دیارم بیرون کشید و در بادیه تشویر و
تفرقه انداخت...

*Zamanın gururu mutluluktan, eziyet verici devrin sıkıntısı yoktu ve gençlik döneminin mutluluğu vardı.
O dönem memleketimden ayrılmamın zehirli acısını tatmamıştım. Birden gökyüzü yazgısından rüzgâr
esti, çerçöp ve cılız ot gibi beni hükümdarın kabul bahçesinden ve memleketimden dışarı çıkarıp,
utandıran ve ayrıştıran çöle attı...*

İkbal ve talihinin sönmesiyle mecnun ve avare olduğunu, kime halini anlatırsa kendisini horladığını, gittiği yolun yol olmadığını, nazım ve nesrin kendisinden uzak olduğunu söylediklerini ve bu sözler karşısında ağladığını beyan etmiştir (Dîvân, nr. 6441, vr.3a):

ایام دولت و فراغت چون خواب راحت از دیده‌ام رمید و فرح نکبت و شدت چون مجنون ستم‌دیده بر سرم آرامید در دیار غربت بهر
جانب دل می‌کشیدم و در آن دیار بهر کس که می‌رسیدم از احوال خود شمه که بیان می‌کردم صد سنگ ملامت از آنکس به سر می
خوردم...

*Zaman; ikbal, talih ve rahat uykuyu gözümde alınca, bedbahtlık neticesinde sitem gören Mecnun
gibi benden huzuru aldı. Gurbet diyarında her tarafa gönül bağladım ve o diyarda kime rast
geldiysem halimden biraz bahsettim, ancak her seferinde yüzlerce kınama ve aşağılanmaya maruz
kaldım...*

Memleketinden uzak düştüğü için azap çektiğini, huzur bulmak ve bu kötü durumdan sıyrılmak için uzak bir diyara gitmeye karar verdiğini ve ölecekse de orada ölmek istediğini ifade etmiştir (Dîvân, nr. 6441, vr.3b):

چون در دیار غربت شدت می‌کشیدن یا خود اندیشیدم که ازین مقام دلگیر به جای دورتر آرام گیرم و اگر بمیرم آنجا بمیرم...

*Gurbet diyarında azap çekildiği için, kendi kendime bu eziyet ve rahatsızlık veren durumdan
kurtulmak için daha uzak bir yere gidip huzur bulmaya karar verdim, eğer öleceksem de orada
ölmeye karar kıldım...*

Sâyilî sonunda vahşet ve kötülük dolu o diyardan başka bir menzile gitmiş, gittiği yerde sohbet edecek kimsenin olmadığını, sahrada dolaşıp, bazen çadırda kaldığını, ordu, tilki, çoban ve eşkiya ile karşılaştığını belirtmiştir (Dîvân, nr. 6441, vr.3b):

از آن وحشت آباد پر شر عزیمت به بلاد دیگر کردم نه در منزل شقیقی که از وی بوی مؤانست آید و نه در راه رفیقی که در بلا و محنت موافقت
نماید گاه در صحرای هایل باراندل و شبانان و گاهی در جبال با خیل شیطین...

*O şer ve kötülük dolu dehşetengiz diyardan diğer bir memleket gittim, o menzilde ne sevecen, ne arkadaş
canlısı, ne çektiğim acılardan haberdar olan ve ne de dert ortağı kimse vardı. Bazen korkunç ve ürkütücü bir
ovada eşkiya, serseri ve çobanlara rastlıyordum, bazen de dağlarda şeytan ordusuyla birlikteydim...*

Sâyilî sonunda feleğin kendisine güldüğünü ve ovada bilginlerin içinde bulunduğu bir bahçeye denk geldiğini ve orada adaletiyle hükmeden bir şehinşah bulunduğunu ifade etmiştir (Dîvân, nr. 6441, vr.4b):

فلک ناگه ز روی مهربانی * مرا انداخت در جایی که دانی

شهنشاهی درو با داد و تمکین * ز شاهان دگر افزوده آیین

Felek birden beni sevecen bir şekilde görüp, bildiği yere attı.

Adaletli ve insaf sahibi bir hükümdar orada vardı ve diğer hükümdarlardan daha yüce bir töreye sahipti.

Sâyilî daha sonra bu hükümdarın adaletinden, Hz. Süleyman'a benzemesinden, iyi huylu ve adaletle hükmetmesinden bahsetmiştir (Dîvân, nr. 6441, vr.5a):

به جاه از سلیمان کرو برده است * ندیدم که او موری آزرده است

نکو خواهی خلق اطوار او * حیا و ادب شیمه و کار او

با عدای دین پیغمبر عدوست * چو او نیست سلطان درویش دوست

Makamı Süleyman'dan almıştı ve ondan bir karıncanın incindiğini görmedim.

Onun tabiat ve yaratılışı iyidir, hayâ ve edep onun yaratılışının hasletidir.

İslam Peygamberi'nin düşmanlarına düşmandır, onun gibi derviş dostu sultan yoktur.

Sâyilî daha sonra II. Bâyezîd'in adını anıp ondan övgüyle bahsetmiştir (Dîvân, nr. 6441, vr.5b):

...سلطان بن سلطان بن سلطان ابوالنصر بایزید بن محمد خان اغر الله انصاره و ضاعف اقتداره و ادام اولاده الکرام تحت ظلال ملکه و سلطانه و
انام کافه الانام فی کف عدله و احسانه...

هر لحظه فزوده اقتدارش یارب * با رونق سازکار و بارش یارب

هر چیز که کام او بر آرش یارب * تا حشر به کام دل بدارش یارب

Allah, Sultan b. Sultan b. Sultan Ebû'l-nasr Bâyezid b. Muhammed Hân'ın yar ve yardımcısı olsun, onun iktidarını artırsın, çocuklarını saltanatının gölgesi altında daima muhafaza etsin ve mahlûkatı onun adalet ve insafına muhatap kılsın...

Ey Allah'im onun iktidarını her lahza yücelt, ey Allah'im onun iş ve gücüne revaç kazandır.

Ey Allah'im, ona uygun olan her şeyi nasip et ki, kıyamet günü her şey onun istediği gibi olsun.

Sâyilî âlimleri himaye eden, fazilet ehli kimselerin bulunduğu Osmanlı topraklarına vardığı için dua etmiş, bu ülkede talihinin yaver gittiğini, ancak kendisine sürekli bu taife ile nasıl yaşayacağını sorduğunu, elinde ne manzum yazılmış bir divanı ve ne de mensur kaleme alınmış bir risalesi olduğunu, sonunda ilim ehline kapısını kapatıp, yazı yazmaya başladığını ifade etmiştir (Dîvân, nr. 6441, vr.6a):

...چون بدان کل زمین با نزهت و آیین رسیدم لاله وار آستین بر رخسار پر کرد مالیدم ... باز درین فکر و فرو رفتم و با خود از روی حیرت می-
گفتم آیا با طایفه چنین چون زندگانی کنم و با قوم بدین آیین چگونه بسر برم نه مسوده نظمی در دست و نه سواد رساله بر کف هاتم آواز داد که ای
در همت سست سخت فرو مانده و ای در کوشش سخت چه سست شده دهنده ماییم و سعی کننده تو....

چنان خوشحال گشتم زین اشارت * سرور جانم افزود این بشارت

به روی اهل عالم در بیستم * برقمم در پس زانو نشستم

تراشیدم قلم کاغذ گرفتم * غبار نقش غیر از سینه رفتم

O mutlu, mesut ve temiz diyara vardığımda, lale gibi yüz ve çehremi toprağa sürdüm... Tekrar kendi kendime hayretle şunu dedim: Acaba böyle bir taife ile nasıl yaşayacağım, böyle bir töreye sahip bir kavimle nasıl anlaşacağım, elimde ne manzum yazılmış bir yazı ne de mensur yazılmış bir risalem var, gaipten bir ses yükseldi: ey himmet noktasında zayıf ve zelil olan, ey zorluk karşısında yalgın düşen, veren biziz, sen çabalayansın...

Bu işareten çok mutlu oldum, bu müjde sebebiyle canımın süruru arttı.

Dünyadakilerle bağımı kopardım ve dizlerimi büküp oturdum.

Kalemimi yonttum, kâğıdı aldım, sineden yabancı nakışların tozunu temizledim.

Sâylî kısa bir müddet içinde kaside, gazel, muhammes, tercî-i bend, kıta ve rubailerden oluşan bir eser yazdığını belirtmiştir (Dîvân, nr. 6441, vr.6a):

...بانندک مدتی بسیاری از معانی دقیقه روی داد و باندی زمانی فراوان نکات لطیفه چهره گشاد چه از قصابید غرًا و چه از غزلهای عاشقانه از نثواب عقل فرزانه مبرا و چه مخمس خمسه آیین و چه ترجیع ترصیع تزیین و چه مقطعات لطیفه آمیز و چه رباعیات معنی انگیز و چه مطالع گرامی و چه معمیات نامی دست داد و به حروف تهجی ترتیب کردم و از سوادش به بیاض بودم...

...Kısa sürede birçok mana bana göründü, az zamanda latif nükteler ve birçok güzellik yüzünü gösterdi, hem güzel, parlak kasideleri, hem bilge akıldan temiz âşıkane gazelleri, hem hamseye benzeyen muhammesleri, hem tersî ile süslenmiş tercî-i bendleri, hem latif kıtaları, hem manalı rubaileri, hem değerli matlaları, hem meşhur muammaları harf düzenine göre tertip ettim ve siyah ile beyazı birbirinden ayırdım...

Sâylî, Rûm diyarında padişahın imaretine gittiğini ve divanına "Nevbâve-i Rûm" (Rûm Turfandası) adını verdiğini belirtmiştir (Dîvân, nr. 6441, vr.6b):

... به روز در معمره ملک روم روی دادم نوباره رومش نام نهادم...

در روم نصیب من شد این نوباره * نوباره روم کرده‌ام نامش را

Bulduğum yerden Rum hükümdarının imaretine gittim ve eserime Nevbâve-i Rûm adını verdim...

Rûm diyarında bu hediye nasibim oldu. Adını Nevbâve-i Rûm (Rûm Turfandası) koydum.

Sâylî divanını turfandaya benzetmiş ve 908/1502'de tamamladığı bu divanının bitiş tarihini iki beyitle ifade etmiştir (Dîvân, nr. 6441, vr. 6b):

چون این باکوره مستوره را در آن محن از حلیه بطون بزبور ظهور آوردم تاریخ سالش خیر محن کردم و بنظم بردم. تاریخ:

همه را عیش از فلک خیرست * محن از چرخ گشت خیر بمن

سایلی زان سبب به دیوانش * کرد تاریخ سال خیر محن

Bu örtülü taze meyveyi zahmet ve sıkıntıyla süslü bir şekilde gün yüzüne çıkardım ve yazılış tarihini manzum olarak beyan ettim. Tarih:

Herkese felekten gelen zevk ve sefa hayırdır. Bana da gökyüzünden gelen sıkıntılar hayırdır.

Sâylî bu sebepten ötürü divanının bitiş tarihini hayırlı sıkıntılar yazdı.

Sâylî mensur mukaddimenin en sonunda bu eseri okuyan kimselerden kusur bulduklarında düzeltmelerini, yanlış ve hata gördüklerinde ıslah etmelerini, eksiklerini hoş görmelerini istemektedir (Dîvân, nr. 6441, vr.7a):

امید از ناظران مناظران بنیاد با اساس و التماس از مطالعه کنندگان این ابیات با خرمان و یاس آنکه اگر عنایت نموده نظر دوربین را به بنیادان اساس اندازند و التفات فرموده دل با تمکین را به مطالعه این ابیات با خرمان و یاس پردازند هر جا که خللی یابند به صلاح اصلاح مشرف سازند و هر کجا زللی ببینند باصلاح صلاح نمایند.

امید من آنکه هر که زین می‌نوشد * اصلاح نماید و بدش را پوشد

از غیبت خلق تا ابد باو مصون * هر کس که فسادش به صلاحی کوشد

این نطفه که یافتم نزولش یا رب * در دهر مکن دمی ملولش یا رب

Bu eseri okuyan ve bu esere bakan kimselerden ricam ve temennim şu ki; bu beyitleri sevinçli ve kederli okudukları zaman meselenin esasına odaklansınlar, gönüllerini iltifattan azade edip, temkinli bir şekilde bu beyitleri sevinçli ve kederli mütalaa etsinler, nerede bir yanlışlıkla karşılaşırlarsa onu kendi bildikleri şekilde düzelsinler ve nerede bir hata veya kusur bulurlarsa aynı şekilde ıslah etsinler.

Ümidim şu ki, bunu içen kimse, ıslah olsun ve yaptığı kötülükler örtülü kalsın.

Her kim kusurlarını ıslah etmeye çalışırsa, ebediyete kadar halkın gıybetinden mahfuz kalsın.

Ya rab, yazdığım bu eseri dünyada bir an bile ümitsiz etme.

SÂYLÎ'NİN FARSÇA DÎVÂNI

Sâylî, mensur-manzum mukaddimeden sonra tevhid, na't ve methiye tarzında kasideler kaleme almıştır. Kasidelerinde kimi zaman tekellüfe yer vermiştir. Divanının girişinde Allah'a yakaran 41 beyitlik bir kaside yazmış, samimiyetle ve doğrudan Allah'a yönelmiş ve her şeyi Allah'tan istemiştir. Sâylî bu kasidede günahkâr ve pişman olduğunu dile getirmiştir. Adı geçen kasideden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr.7b):

ای جلوه داده مه را با حُسن روز افزون * سرگشته جمالت خورشید بلکِ گردون

حسن و جمال از تو دارند دعد و سلمی * مهر هما هم از تست در سینه همایون

Ey sürekli artan güzelliğiyle aya cilve ve tecelli veren, senin cemalin nedeniyle güneş sanki avaredir.

Hüsün ve cemal senden selam ve esenlik bulmakta, kutsal sinede bulunan devlet kuşunun mührü de sendendir.

Sâylî, birçok Fars şair gibi Allah'ı övdükten sonra Hz. Peygamberi öven 39 beyitlik bir kaside yazmıştır. Bu kasidede Hz. Peygamber'in isim ve sıfatları, yaratılış gayesi, üstün vasıfları ve örnek ahlakı dile getirilmiştir. Bu kasideden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr.8a):

بخیل اهل نبوت سری و سروریت * ز استقامت دین و تزایش پیداست

کمان خاتمین را به بازوان قوی * به روی طاق بیاویختی که بس بالاست

Peygamberler ordusunun önderi ve rehberisin, dinin istikamet ve yayılışı senle revaç kazandı.

Peygamberlik mührünü güçlü kollarınla çok yukarıda olan göğün üzerine astın.

Bir konu veya şiir halk tarafından beğenildiğinde, şairler edebi kudretlerini ortaya koymak amacıyla o şiire nazire yazmaya yönelmişlerdir. Şair Sâyilî de Emîr Hüsrev-i Dihlevî'nin bir kasidesine 107 beyitlik bir nazire yazmıştır. Söz konusu kasideden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr.10a):

شد صد و ده در عدد ابیات این نظم بدیع * زانکه ده صد کرده از نظم کسانش داورست

سال تاریخش به من خیرست و بر اهل طلب * خیر بسیارست چون قیض حی اکبرست

Bu bedî' nazmın beyit sayısı 110 oldu. Aslında onu insanların nazmında yüz on yapan adil padişahdır.

Onun tarih ve yılı benim için hayırdır ve talep ehli için hayatı bahşeden Allah'ın yıldızı gibi daha makbuldür.

Sâyilî, Farsça divanını Sultan II. Bâyezîd'e ithaf etmiş ve onu metheden 541 beyitten oluşan on iki kaside yazmış ve eserinin çeşitli yerlerinde onun adını anarak övgüde bulunmuştur. Sultan II. Bâyezîd'e yazılan kasidelerden beyitler (Dîvân, nr. 6441, vr. 20b, 90a, 91a, 102a):

خسرو آفاق سلطان بایزید آن کز شرف * بنده فرمان برش ماه است و چاکر آفتاب

شه آفاق سلطان بایزید آن خرد اگه * که تا عالم بود بر پادشاهان شاهنشه

بایزید آن شه فرخنده که تا دوران باد * بر سر جمله شاهان جهان سلطان باد

سپهر فتح سلطان بایزید آن خسرو غازی * به دولت تا قیامت دار سلطان مرا یارب

Âlemin padişahı Sultan Bâyezîd'in şeref noktasındaki emir eri ay ve hizmetkârı güneştir.

Zeki ve ufukların şahı Sultan Bâyezîd devran döndüğü sürece, padişahların padişahıdır.

Devran döndüğü sürece, o kutlu şah Bâyezîd bütün cihandaki şahlara sultan olsun.

Ey Allah'im kıyamete kadar, savaşı ve fetihler yapan o gazi sultan, Sultan Bâyezîd'in devletinde beni yaşat.

Sâyilî'nin divanında II. Bâyezîd'den sonra tahta oturan oğlu Yavuz Sultân Selîm hakkında 37, 39, 49, 37 beyitten oluşan dört kaside bulunmaktadır. Söz konusu kasidelerden üç beyit (Dîvân, nr. 6799, vr. 242a, 245a):

بهجتست و سرور از سه ذات هفت اقلیم * محمد و وصی او علی و شاه سلیم

رسید دوش به گوشم چنین ندا که بطوع * ملوک ملک به سلطان سلیم شد تسلیم

دارای جهان شاه سلیم آن که در آفاق * بر جمله شهبان شاهیش ایزد به سزا کرد

Yedi iklim üç kişiden dolayı sevinç ve neşe içindedir. Muhammed ve onun vasiyetini devam ettiren Hz. Ali ve Şah Selim.

Dün akşam kulağıma doğal olarak şöyle bir nida ulaştı: Hükümdarın mülkü Sultân Selîm'e teslim oldu.

Ufuklarda Allah bütün şahlara şah olarak Şah Selim'in şahlığını uygun gördü.

Sâylî divanının Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar koleksiyonu (nr. 6441) ve İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi (nr. FY1523) nüshalarında II. Bâyezid'in oğlu ve Yavuz Sultân Selîm'in kardeşi Şehzade Alemşah'ın methi hakkında 39 beyitten oluşan bir kaside vardır. Ancak Ankara Milli Kütüphane nüshasında (nr. 6799) bu kasidede geçen Şah Alemşah ismi silinmiş ve yerine Yavuz Sultân Selîm adı eklenmiştir. Söz konusu kasideden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 33a-b):

تیری که پی صید ز شصت تو هوا کرد * در دیده من همچو قندت آمد و جا کرد
دارای زمان شاه علمشاه که تا حشر * بر جمله شهبان شاهیش ایزد بسزا کرد

Senin yayından bir ok avlanmak için havalandı, endamın gibi gözüme geldi ve yer edindi.

Allah kıyamete kadar zamanın efendisi Şah Alemşah'ı bütün şahlara şah oluşunu uygun gördü.

Sâylî, divanında Timurlular döneminin ünlü şairi Alî Şîr Nevâî hakkında 83 beyitten oluşan bir methiye yazmıştır. Söz konusu methiyeden beyitler (Dîvân, nr. 6441, vr. 35a):

ستوده میر علیشیر آن جهان هنر * که از حریم درش چرخ راست استظهار
به کامرانی و اقبال و بخت و دولت باد * طناب عمر تو پیوسته تا بروز شمار

O hünerli cihan, kapısının hareminden feleğin sırtını yasladığı Emîr Alî Şîr'i övdü.

Senin ömrünün ipi ahirete kadar sürekli mutluluk, bahtiyarlık, sevinç ve saadetle hemhal olsun.

Sâylî, 1501'de vefat eden Sadrazam Mesih Paşa'yı metheden 43 beyitten oluşan bir kaside kaleme almıştır. Söz konusu kasideden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 37b):

مخند غنجه وش ای لاله رخ به آه دلم * سموم وادی عشقت این نه باد هواست
مدار ملک معالی مسیح پاشا انک * پی حیات ابد نطق او مسیح آساست

Ey lale yüzlü, gonca gibi gönlümün ahına gülme, bu rüzgâr boşuna değil, aşk çölünün rüzgârıdır.

Ulu Mesih Paşa'nın mülkünü bırakma, çünkü ebedi hayatın ardından onun beyanı Mesih gibidir.

Sâylî ismi kaynaklarda Atik Ali Paşa olarak geçen ve hadım lakabıyla anılan vezîriâzam Alâeddin Alî Paşa'yı metheden 39 ve 54 beyitten oluşan iki kaside yazmıştır. Ayrıca Ankara Milli Kütüphane nüshasında (nr. 6799) kendisi hakkında 14 beyitten oluşan yarım kalmış ve üzeri çizilmiş bir terkîb-i bend de bulunmaktadır. Söz konusu kasidelerden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 40b, 40a):

صاحب اعظم علا الدین علی پاشا که هست * در یمین چرخ مرصع در یسار انگشتری
سایلی را به مدیح تو گلستان امید * غنجه خوشبوی تر از طبله عطار آورد

Veziriazam Alâeddin Alî Paşa gökyüzünün sağını mücevher ve sol tarafını da bir yükükle süsledi.

Sâylî seni övmek için ümit gülistanında güzel kokulu goncayı attar sandığından getirdi.

Sâylî, 923'te (1517) vefat eden vezîriâzam Hersekzâde Ahmed Paşa'yı metheden 42, 41, 43, 40, 38, 44, 40, 37, 32 beyitteden oluşan dokuz kaside yazmıştır. Söz konusu kasidelerden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 42b, 44a):

آصف عهد فریدون چشم احمد پاشا * آنکه صد رونق ازو ملک سلیمان گیرد
آسمان کرم و معدلت احمد پاشا * آنکه نطفش جودم خضر و مسیحا باشد

Ferîdun bakışlı dönemin veziri Ahmed Paşa'dır, ondan Süleyman mülkü yüz defa mamur olur.

Ahmed Paşa'nın kerem ve adaletli göğü, Hz. Hızır ve Hz. İsa'nın cömertlik suyudur.

Sâylî, 1512'de vefat eden veziriazam Koca Mustafa Paşa'yı öven 37, 35, 33, 32 beyitten oluşan dört kaside ve 40 beyitten oluşan bir terkîb-i bend yazmıştır. Söz konusu şiiirlerden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 56b, 58a):

جهان علم و داد و عدل و دانش مصطفا پاشا * که ضبطش سکه دولت بنام آل عثمان زد
آنکه عالم را ز داد و عدل خود آراست ان * صاحب دین و دیانت مصطفا پاشاست آن

Adalet, bilgi, ilim ve kerem cihanı Mustafa Paşa, devlet sikkesini Osmanlılar adına bastı.

Dünyayı adalet ve keremiyle süsleyen kimse, dünya ve din sahibi Mustafa Paşa'dır.

Sâylî, uzun süre kaptan-ı derya vazifesini yerine getiren Küçük Dâvud Paşa'yı metheden 40, 39, 35 beyitten oluşan üç kaside kaleme almıştır. Söz konusu kasidelerden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 62a, 63b):

پاشای ملک مرتبه داود که ز بیند * جاروب کش بارگهش بهمن ودا را
پاشای شاه مرتبه داود کز شرف * خاک درش صفای رخ ماه و خور دهد

Yüce mertebeli Dâvud Paşa sarayındaki çöpçüyü Behmen ayı bilir.

Dâvud Paşa sultan unvanlıdır, onun şerefiyle dergâh ve kapısının toprağı güneş ve ayın yüzünün safası oldu.

Sâylî, Enderûn'da yetişen ve Anadolu Eyaleti valiliği yapan devlet adamı Yahya Paşa'yı öven 30 beyitten oluşan bir kaside kaleme almıştır. Söz konusu kasideden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 65b, 66a):

تا عید رخت دیده ام ای غنچه خندان * پیکان خدنگ تو دلم ساخته قربان
فصل گل و عیدست دمی بهر تماشا * قربان تو من جلوه کن ای سرو خرامان

Ey gülen gonca, bayramda yüzünü gördüğümde, senin akçakavak okun gönlümü kurban etti.

Gül ve bayram mevsimidir, biraz temaşa et. Ey sallanan selvi, biraz cilve yap, sana kurban olurum.

Sâylî, İlk Anadolu kazaskeri Kazasker HâcîHasanzâde Efendi'den bahsedip, onun hakkında 39 ve 40 beyitten oluşan iki kaside kaleme almıştır. Söz konusu kasidelerden beyitler (Dîvân, nr. 6441, vr. 67a, 69b):

تا ز دست پنجه اسلام قوت بر گرفت * کار شرع و دین رواج عهد پیغمبر گرفت
از نهال عمر و دولت در گلستان حیات * ذات پاک بی مثال باد برخوردار شرع

İslam'ın pençesi senin elinde kuvvet bulunca, din ve şeriat Peygamberin zamanındaki gibi revaç kazandı.

Hayat gülistanında, ömür ve devlet ağacından benzersiz pak zatın şeriatından hissedar olsun.

Sâylî, divanında âlim ve kazasker olan Müeyyedzâde Abdurrahman Çelebi hakkında 40, 34, 39, 38 beyitten oluşan dört kaside yazmıştır. Söz konusu kasidelerden beyitler (Dîvân, nr. 6441, vr. 70a, 73a):

جهان تازیب یابد چون زمان مصطفی باعث * مغیث شرع و دین قاضی عسکر عبدالرحمن شد

کان علم و هنر و حلم و حیا و بخشش * قاضی لشکر دین حضرت عبدالرحمن

Mustafa zamanında dünya yaratılınca din ve şeriatin yardımcısı kazasker Abdurrahman Çelebi oldu.

O ilim, hüner, hayâ ve bağışlama din kazaskeri Hz. Abdurrahman içindir.

Sâylî, divanında şair, münşi, devlet adamı ve vezir Tâcîzâde Cafer Çelebi'yi metheden 39, 40, 45, 46, 41, 40 beyitten oluşan altı kaside kaleme almıştır. Söz konusu kasidelerden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 75b, 81b):

صاحب خسرو نشان دستور اعظم جعفر انک * کرده کم از ماه رویش خسرو خاور نشان

یعنی بگزید ایزد از دهر * جعفر پاشای کامران را

Padişahlık nişanına sahip vezir Cafer, sadece ay yüzünden doğu padişahının nişanını eksik etmiş.

Yani Allah talihli Cafer Paşa'yı zamandan seçmiştir.

Sâylî, divanında Fatih Sultan Mehmed, II. Bâyezîd, Yavuz Sultân Selîm ve Kanûnî dönemlerinde yaşayan ve iki defa hekimbaşılık yapan tabip Mehmed Ahî Çelebi'yi metheden 38 beyitten oluşan iki kaside yazmıştır. Söz konusu kasidelerden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 84b, 86a):

بقراط وقت اخی چلبی انکه نطق او * سقراط را بگاہ سخن ساختست لال

چو این خطاب شنیدم ز روی دانایی * جواب گفتم نرمک بگوش دل تکرار

Zamanın Bokrat'ı Ahî Çelebi'nin beyanı, söz ustası Sokrat'ı bazen suskun bırakıyordu.

Bilgelik üzere bu hitabı duyunca, cevabı gönül kulağına tekrar yavaşça söyledim.

Sâylî, divanında divan şiirinin temelini atan büyük şairlerden Mevlânâ Necâtî Bey'i metheden 14 beyitten oluşan bir kaside kaleme almıştır. Kasideden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 87a):

ای دهانت درج دُر بحر عمان سخن * وی خط سیزت سواد آب حیوان سخن

صاحب اعظم نجاتی آسمان معرفت * آفتاب اوج معنی گوهر کان سخن

Senin ağzın söz okyanusunun inci kutusudur. Bıyıkların hayat bahşeden sözün yazısıdır.

Marifet göğü veziriazam Necâtî, güneşin zirvesi ve söz mücevherinin manasıdır.

Bütün nazım şekilleriyle şiirler söyleyen Sâylî'nin divanında en çok gazeller yer almaktadır. Divanda yaklaşık 3.000 beyitten oluşan 400 gazel bulunmaktadır. Gazellerin çoğu yedi beyitten oluşmaktadır. Sekiz ve altı beyitten oluşan gazeller de vardır. Gazellerde aşk, aşk şarabı, ilahi aşk, aşkın üstün oluşu, aşk devletinin sonsuzluğu, sevgili, aşk tuzağı, yâr, sevgili özlemi, sevgilinin aşkından vazgeçmemek, sevgilinin acımasızlığı,

sevgilinin üstünlüğü, âşıklık için derdin önemi, aşkın üstün oluşu, sevgiliye kavuşmak için candan vazgeçmek ve sevgiliyi aramak için yollara düşmek gibi daha birçok konu ele alınmıştır. Bu türde şairin sözü süssüz ve akıcı, dili sadedir. Kasidelerde olduğu gibi gazellerde de ilk başta tevhid ve na't yer almıştır. Sâylî gazelde iyi olmasına rağmen Sa'dî, Mevlânâ ve Hâfız'ın seviyesine ulaşamamıştır. Divanda gazeller kafiyelerinin son harfine göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Divanın en zengin kısmı olan gazellerde tabiat tasvirleri, münacat, na't, tevhid, hikemî düşünceler de yer almıştır. Divanda yer alan bir gazelden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 97b):

فراقش کرد یغما جان مارا * رسان یارب به ما سلطان مارا
نشین با سایی و ده خلاصی * ز غم مارا و هم یاران مارا

Fırakı canımızı yağma etti, ey Allah'ım sultanımızı bize ulaştır.

Sâylî ile otur, kederden ve sevgililerimizden bizi kurtar.

Sâylî'nin divanında 14 beyitten oluşan iki müstezât yer almaktadır. Söz konusu müstezâtta bir beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 180a):

می داشتم از وصل تو صد کوه فراغت * می کرد نوازش لب لعلت دل مارا
جانا بکجا شد ای کل که بیگاه

Lal dudağın gönlümüzü daima okşadığı için senin vuslatınla yüz defa huzur buldum.

Ey can, nereye gittin, ey gül, vakitli vakitsiz oldun.

Sâylî'nin divanında 38 beyitten oluşan üç muhammes yer almaktadır. Söz konusu muhammeslerden beyitler (Dîvân, nr. 6441, vr. 80b):

سر من تابکی دور از در آن نازنین گردد * دل بد روز هم زین غصه با صد قرین گردد
اگر گردون به آه اتشینم اینچنین گردد * نمی خواهم که با من هیچ یاری همنشین گردد

Başım ne zaman o sevgilinin kapısından uzak kalsa, kötü talihli gönül kederden yüz parçaya bölünür.

Eğer gökyüzü ateşli ahımla böyle olacaksa, hiç kimsenin benimle dost olmasını istemiyorum.

Sâylî, divanında 112 beyitten oluşan iki tercî-i bend yer almaktadır. Söz konusu tercî-i bendlerden beyitler (Dîvân, nr. 6441, vr. 183a):

دارم به تو راز باز بشنو * ای مجمع حسن راز بشنو
هر چند که بی نیازی از ما * داریم به تو نیاز بشنو

Sana bir sırrım var tekrar kulak ver, ey güzellik meclisi sırra kulak ver.

Her ne kadar senin bize ihtiyacın yoksa da bizim sana ihtiyacımız var, kulak ver.

Sâyilî divanında 83 beyitten oluşan 28 kıta yer almaktadır. Tasavvuf kaynağından süzülen bu kıtalarda hikmetli öğütler de bulunmaktadır. Ayrıca bu kıtalarda Sâyilî kendisi hakkında bazı bilgiler de vermiştir. Söz konusu kıtalardan iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 184b, 185a):

خواهی ای سایی که آسایی * تا توانی قدم به طاعت زن

دگر ای سایی مانند دو نان * برای حاصل دنیا مکش رنج

Ey Sâyilî, eğer asayiş istiyorsan, elinden geldiğince emirlere itaat et.

Ey Sâyilî, iki ekmek gibi, bu dünyanın neticesi için eziyet çekme.

Sâyilî divanında manzum fıkralar da yer almaktadır. Divanda 108 beyitten oluşan 42 fıkra bulunmaktadır. Bu fıkralar iki, dört ve üç beyitten oluşmaktadır. Bu bölümde Sâyilî, Nâilî, Rûhî, Bâbâ Esed, Mâyilî gibi isimleri yâd etmiştir. Söz konusu fıkralardan beyitler (Dîvân, nr. 6441, vr. 187a-187b, 190a):

بود از شعر معیشت ز پی وجه معاش * پس کتابت به من دلشده ناجار بود

می نویسم سخن دلکش مردم راهم * گر چه در شاعری از کاتبیم عار بود

ناییلی و روحی و بابا اسد * بی وقوف از راه معنی شاعرند

چون ندارند از ره معنی وقوف * لاجرم اینها به دعوی شاعرند

خست بنگر ماییلی و روحی شاعر * هر یک ز سیه روی و از گنده دماغی

شها دان ماییلی و ساییلی را * به عالم و مستعمل هم

ساییلی نکته های دیوانت * نزد اهل خرد به از جانست

Hayatın ve yaşamın idamesi şiiirden sağlanırdı, bu sebepten çaresizce yazmaya yöneldim.

Her ne kadar şairlikte kâtip gibi yazmaktan utansam da insanlara gönül alıcı sözler yazıyorum.

Nâilî, Rûhî ve Bâbâ Esed durmaksızın şairin manasının peşindeler.

Mana yolunda durmadıkları için, kuşkusuz şairlik iddiasındalar.

Şair Mâyilî ve Rûhî'ye baksan, her birinin siyah bir çehreye ve büyük bir burna sahip olduğunu görürsün.

Ey şah, Sâyilî ve Mâyilî'yi âlem ve dünyaya eşdeğer bil.

Ey Sâyilî, divanının nükteleri akıl ehlinin yanında candan daha iyidir.

Sâyilî, divanında 164 beyitten oluşan 82 rubai yer almaktadır. Bu rubailer âşıkane ve felsefidir. Bu bölümde sevgilinin vasıfları, aşkın tecellileri ve aşk ele alınmıştır. Kimi zaman manevî ve ahlakî konular da işlenmiştir. Rubailerin kafiye dizini a-a-b-a veya a-a-a-a şeklindedir. Rubailer alfabetik harflere göre dizilmiştir. Söz konusu rubailerden bir örnek (Dîvân, nr. 6441, vr. 195a-b):

در کوه غم عشق تو سنجیده منم * از سنگ بلا و غم نترسیده منم

پا بر سنگم رسیده ای شیرین لب * در عشق تو فرهاد ستمدیده منم

Aşkın keder dağında değerli olan benim, bela ve keder taşından korkmayan benim

Ey tatlı dudaklı, artık sabrım son noktaya ulaştı, senin aşkında sitem gören Ferhâd benim.

Sâylî divanında matlalar da yer almaktadır. Bu matlalar on altı beyitten oluşmaktadır. Söz konusu matlalardan beyitler (Dîvân, nr. 6441, vr. 197b-198b):

یار دایم پی آزار دل زار منست * آنکه آزار دلم می طلبد یار منست
ز تاب شمع شب پروانه را گر بال و پر سوزد * نهد سر باز در پایش که یکبار دگر سوزد

Sevgili daima inleyen gönlümü incitmenin peşindedir. Gönlüme eziyet etmek isteyen kimse yârimdir.

Eğer gece kelebek mumun ateşinden kanadını yaksa, tekrar yanmak için dibine başını koyar.

Sâylî divanında 31 beyitten oluşan 27 muamma yer almaktadır. Bu muammalar Sultan Süleyman, Şeyh Tâhir, Hasan, Alî, İlyas, Musa, Şâhî, Şâh, İmâm, Bâbâ, Şâh, Âdem, Kemâl, Âm, Kâkâ, Abdî, Âmel, Velî, Gaybî, Emîn, Hâdî, Bekr ve Dervîş için yazılmıştır. Bu muammaların dördü rubai tarzında ve diğerleri tek beyit şeklinde kaleme alınmıştır. Söz konusu muammalardan beyitler (Dîvân, nr. 6441, vr. 198b-199b):

یر من محمور سرگردان نگر * ساقیا با خویشتن بار دگر (امام)
به کار ما ندارد رحمی اغیار * مگر در کار ما رحمی کند یار (کاکا)

Ey saki, kendine gel ve tekrar avare sarhoş olan bana bak.

İşimizde yabancılar bize merhamet etmez, sadece yar bize merhamet edebilir.

Sâylî 1502-1503 yılında vefat eden Şehzade Alemşah için terkîb-i bend tarzında 30 beyitten oluşan bir mersiye kaleme almıştır. Söz konusu terkîb-i bendden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 87b-88b):

کار و بار عالم ای دل محنت و غم بوده است * حسرت بر حسرت و ماتم بر ماتم بوده است
ز دست غیب داری جان امانت گر رسد وقتش * رضا کرمی ندهی وز بی رضا و نارضا گیرد

Ey gönül, âlemin iş ve ağırlığı zahmet ve işkencedir, hasret üstüne hasret ve keder üstüne kederdir.

Gaybın elinden canı emanet aldın, vakti gelince, İster rızan olsun ister olmasın onu alır.

Sâylî 1513'te vefat eden Şehzade Korkut için terkîb-i bend tarzında 30 beyitten oluşan bir mersiye yazmıştır. Söz konusu şiirlerden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 259a-260a):

مملکت روم اگر چه ز شر و شور آسود * عالمی شد دگر از ماتم سلطان قرقود
پادشاهها چو فلک اهل جهان رام تو باد * صید شیران شکاری سر دام تو باد

Rum diyarı her ne kadar kavga ve dövüşten uzaksa da, Sultan Korkut'un mateminden başka bir âlem oldu.

Ey padişah, felek gibi dünya ehli sana itaatkâr olsun, avcı aslanların avı senin tuzağının başı olsun.

Sâyilî'nin divanında terkîb-i bend tarzında yazılan 23, 29, 30, 40 beyitten oluşan dört mersiye daha vardır. Bu mersiyelerin kimler hakkında yazıldığı belli değildir. Söz konusu mersiyelerden iki beyit (Dîvân, nr. 6441, vr. 89a-91a):

راست بگوی ای فلک آن داور دوران کجاست * شاه سلطان بایزید بن محمد خان کجاست

آن شه پیر از جهان گر عمر را بر باد داد * تا به روز حشر این شاه جوان دلشاد باد

Ey felek, doğru söyle dönemin padişahı nerede, Şah Sultan Bâyezîd b. Muhammed Hân nerede.

O yaşlı şah dünyada ömrünü zayı etti, ancak, haşre kadar bu genç şah mutlu olsun.

Sâyilî divanını aşağıdaki rubai ile bitirmiştir (Dîvân, nr. 6441, vr. 199b):

آنانکه ز بند غم آزاد کنند * هر دم به دعا جان حزین شاد کنند

گفتم سخن دلکش و بنوشتم خوش * باشد که بهر بهانه ام یاد کنند

Keder ipinden azad olan kimseler, her daim dua ile hazin canı mutlu ederler.

Beni hatırlamaları bahanesiyle gönül çelen söz söyledim ve güzelce yazdım.

SÂYİLÎ'NİN FARSÇA DÎVÂNÎ'NİN NÜSHALARI

Sâyilî'nin Türkiye kütüphanelerinde dört el yazması nüshası vardır.

1-Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Koleksiyonu Nüshası

Divanın fevâid kaydında iki beyitlik Türkçe bir kıta, "Divân-ı Sâyilî-i Fârsî" adlı bir ibare ile "Câmî döneminde Rûm diyarına göç edip, Osmanlı sultanları için divan yazan Sâyilî'nin divanı" adlı bir cümle yer almaktadır. Eserin 122. varağı düşmüş ve eserin baş kısmına eklenmiştir. Nüshanın satır sayısı 15 ve varak sayısı 202'dir. Eserin kâğıdı aharlı sarı ve cildi solgun siyah renklidir. Eserin cildi aşınmış ve tamir görmüştür. Müstensihî olmayan nüshanın demirbaş numarası 6441'dir. Eserde istinsah tarihi yoktur. Nüshada 333 (2014 beyit) gazel, 1 (7 beyit) müstezâd, 1 (56 beyit) tercî-i bend, 75 (150 beyit) rubai, 1 (28 beyit) muhammes, 23 (66 beyit) kıta, 15 matla, 28 (68 beyit) fıkra, 15 (17 beyit) muamma, 53 (2235 beyit) kaside ve 3 (88 beyit) terkîb-i bend vardır. Ayrıca bu eserin manzum-mensur yazılan mukaddimesinde 6 (39 beyit) mesnevi, 7 (14 beyit) rubai, 2 (7 beyit) gazel, 2 (4 beyit) tarih, 2 (4 beyit) kıta yer almaktadır.

Nüshanın başı:

بسم الله الرحمن الرحيم * طرفه کمنديست بعرش عظيم

Nüshanın sonu:

آنانکه ز بند غم آزاد کنند * هر دم به دعا جان حزين شاد کنند

2-Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Koleksiyonu Nüshası

149 varaktan oluşan bu nüshanın demirbaş numarası 003826'dır. İlk sayfası tezhipli olan eserin satır sayısı 12'dir. Unvan ve başlıklar kırmızı renklidir. Müstensihî belli olmayan nüshanın istinsah tarihi de belli değildir. Eserin kâğıdı aharlı sarı renklidir. Bu eserde 285 (1995 beyit gazel), 12 (632 beyit) kaside, 1 (30 beyit) terkîb-i bend, 61 (122 beyit) rubai, 1 (56 beyit) tercî-i bend, 2 (14 beyit) muhammes, 13 (38 beyit) kıta, 27 matla, 8 (8 beyit) muamma vardır. Ayrıca bu eserin manzum-mensur yazılan mukaddimesinde 6 (39 beyit) mesnevi, 7 (14 beyit) rubai, 2 (7 beyit) gazel, 2 (4 beyit) tarih, 2 (4 beyit) kıta yer almaktadır.

Nüshanın başı:

سخن پردازان میدان فصاحت که نوک سنان آبدار لسان را از کوره آتشین دهان بیرون آوردهاند...

Nüshanın sonu:

هر چهره که با ماه موافق باشد * حد نیست که عاشقش خلائق باشد

3-İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Nüshası

Büyük ihtimalle bu nüsha hicri onuncu yüzyılda yazılmıştır. Nestalik hattıyla yazılan bu eserin ebadı 153x225/100x155 mm'dir. 201 varaktan oluşan nüshanın satır sayısı 15'tir. FY1523 demirbaş numaralı olan bu eserde unvanlar kırmızı yazılmıştır. Metindeki bazı şiirler eserin haşiyesinde yer almıştır. Bu nüsha Seyyid Muhammed b. Seyyidü'l-İslâm'a aittir. Eserin kâğıdı aharlı sarı ve cildi siyah-yeşil renklidir. Nüshanın fevâid kaydında gelişi güzel çok sayıda manzum ve mensur parça yazılmıştır (Kaska 2020: 95). Bu eserde 333 (2014 beyit) gazel, 1 (7 beyit) müstezâd, 1 (56 beyit) tercî-i bend, 75 (150 beyit) rubai, 2 (28 beyit) muhammes, 23 (66 beyit) kıta, 15 matla, 28 (68 beyit) fıkra, 15 (17 beyit) muamma, 53 (2235 beyit) kaside ve 3 (88 beyit) terkîb-i bend vardır. Ayrıca bu eserin manzum-mensur yazılan mukaddimesinde 6 (39 beyit) mesnevi, 7 (14 beyit) rubai, 2 (7 beyit) gazel, 2 (4 beyit) tarih, 2 (4 beyit) kıta yer almaktadır.

Nüshanın başı:

بسم الله الرحمن الرحيم * طرفه کمنديست بعرش عظيم

Nüshanın sonu:

انکه ز بند غم آزاد کنند * هر دم به دعا جان حرين شاد کنند

4-Ankara Milli Kütüphane Nüshası

Kütüphane kaydı 06 Mk. Yz. A. 6799 olan bu nüsha Külliyyât-i Sâyilî-i Şîrâzî adlı eserin 214b-383b varakları arasında yer almaktadır. Müstensihî belli olmayan bu nüshanın satır sayısı 17'dir. Nüshanın haşiyesinde bazı şiirler yer almıştır. Bu eserle birlikte adı geçen külliyyata üç eser daha vardır. Bunlardan biri manzum-mensur ve diğer üçü manzumdur. Nüshada yer alan eserler ve varak numaraları şöyledir: 1-Nazmü'l-Cevâhîr: 1b-31b. 2-Ravzatü'l-Ahbâb: 34b-210b. 3-Dîvân: 214b-383b. 4-Târîh-i Âl-i Osmânî: 384b-515a. Kaside, gazel, kıta ve rubailerin yer aldığı bu eserin bölümleri kitâb-i gazelliyât, kitâb-i terciât, kitâb-i kasâ'id, kitâb-i rubâiyyât...

şeklinde yazılmıştır. Nüshanın yazısı talik, sözbaşları kırmızı, ebadı 203x140-135x80 mm ve kâğıdı suyolu filigranlıdır. Salbek şemseli, zencirekli, köşebendli, koyu bordo meşin bir cilt içerisinde. Bu nüshada 395 (2821 beyit) gazel, 2 (14 beyit) müstezâd, 3 (38 beyit) muhammes, 2 (112 beyit) tercî-i bend, 28 (83 beyit) kıta, 42 (108 beyit) fıkra, 82 (164 beyit) rubai, 15 (15 beyit) matla, 27 (31 beyit) muamma, 24 (1109 beyit) kaside, 7 (155 beyit) terkîb-i bend bulunmaktadır. Ayrıca bu eserin manzum-mensur yazılan mukaddimesinde 6 (39 beyit) mesnevi, 7 (14 beyit) rubai, 2 (7 beyit) gazel, 2 (4 beyit) tarih, 2 (4 beyit) kıta yer almaktadır. Divan'ın 260b-265a varakları arasındaysa Sâyilî'nin Türkçe şiirleri bulunmaktadır. Türkçe şiirleri 1 (45 beyit) kaside, 10 (70 beyit) gazel, 1 (14 beyit) muhammes, 1 (2 beyit) kıta, 3 (6 beyit) rubai, 2 matladan oluşmaktadır.

Nüshanın başı:

بسم الله الرحمن الرحيم * طرفه كمنديست بعرش عظيم

Nüshanın sonu:

انکه ز بند غم آزاد کنند * هر دم به دعا جان حریں شاد کنند

SONUÇ

Selçuklu devletinin kuruluşuyla birlikte İran kültürü Anadolu'ya taşınmış ve bu taşınma hadisesi Moğol istilasından sonra oldukça hız kazanmıştır. Emir ve padişahların taassubundan sıkılan aralarında âlim, şair ve ediplerin de bulunduğu çok sayıda İranlı, Osmanlı döneminde Anadolu'ya sığınmıştır. Bu kimseler sayesinde İran kültür ve edebiyatı Anadolu'da yer edinmeye başlamış, edebiyat, tarih, tasavvuf ve felsefe ile ilgili pek çok eser istinsah edilmiştir.

Osmanlı döneminde İran'dan gelen şairlerden biri de Sâylî'dir. Sâylî, II. Bâyezîd hükümeti zamanında İran'dan Anadolu'ya gelmiş, kâtiplik yapmış, II. Bâyezîd ve Yavuz Sultân Selîm adına eserler kaleme almıştır. Sâylî kaside, gazel, kıta, mesnevi, muhammes, muamma, terkîb-i bend, tercî-i bend, müstezâd, mısra, matla, rubailerden oluşan divanını 908/1502'de tamamlamış ve II. Bâyezîd'e takdim etmiştir. Farsça divanda yaklaşık 5.850 Farsça beyit yer almaktadır. Ayrıca kaside, gazel, muhammes, kıta, rubai ve matlalarda oluşan 139 beyit Türkçe şiiri de bulunmaktadır.

Sâylî'nin Türkiye'de bulunan ilk divan nüshalarında Yavuz Sultân Selîm adına methiyeler bulunmamaktadır. Ancak Ankara Milli Kütüphane nüshasının (nr. 6799) içinde kendisi hakkında dört kaside yer almıştır. Büyük ihtimalle bu şiirler daha sonra eklenmiştir. Sâylî, "*Nevbâve-i Rûm*" (Rûm Turfandası) adını verdiği divanında II. Bâyezîd ve Yavuz Sultân Selîm dönemindeki birçok devlet adamına methiyeler yazmıştır. Gazelleri sade, veciz, tekellüfsüz, ahenkli ve akıcı olan Sâylî'nin bazı kasideleri girift ve mübalağalı istiare ve teşbihlerle doludur. Gazellerinde aşk, âşık, maşuk, maşukun aşkıdan vazgeçmemek, maşuka kavuşmak için candan vazgeçmek, maşukun ayrılığı sebebiyle sıkıntı, bela ve kedere giriftar olmak gibi daha birçok konu işlemiştir. Sâylî nazımda olduğu kadar nesirde de iyi bir sanatkârdır. Büyük ihtimalle genç yaşta şiir yazmaya başlamıştır. Hem edebî yönden, hem de tarihî yönden değerli olan kasideleri dönemin sosyal ve siyasal olaylarını anlamak için önemli bir kaynaktır. Kasidelerinde belagat ve fesahat kurallarını başarılı bir şekilde uygulamıştır. Şiir tekniği konusunda yeterli birikime sahip olduğu anlaşılan Sâylî bunu yazdığı bütün manzumelerde göstermiştir. Divanındaki şiirlerin büyük çoğunluğu rediflidir. Sâylî divanındaki bütün nazım türlerinde oldukça başarılıdır. Kasidelerinin son beytinde genellikle Sâylî mahlasını kullanmayan şair, neredeyse bütün gazellerinin son beytinde Sâylî mahlasını kullanmıştır. Bütün şiirleri mana ve ahenk bakımından güzeldir.

KAYNAKÇA

Aydın, Şadi (2002). "Divan Sahibi Osmanlı Sultanları ve Divanlarının Nüshaları", **Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi**, C.2, s.45-56.

Aydın, Şadi (2010). **Türk Edebiyatında Farsça Divan ve Divançeler**, İstanbul: İskenderiye Kitaplığı.

Babacan, İsrail (2015). "Sâyilî ve Türkçe Şiirleri", **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, C.23, s.61-88.

Değirmençay, Veyis (2013). **Farsça Şiir Söyleyen Osmanlı Şairleri**, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 2013.

Dehhdâ, Ali Ekber (1998). **Lügatnâme-i Dehhdâ**, Tahran: İntişârât-i Dânişgâh-i Tahrân.

Eraslan, Kemal (hızl.) (2001). **Alî Şîr Nevâyî, Mecâlisü'n-Nefâyis (Giriş ve Metin)**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kartal, Ahmed (2008). "Anadolu Selçuklu Devleti Döneminde Dil ve Edebiyat", **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, C.1, s.95-168.

Kaska, Çetin (2020). "İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde Bulunan Farsça Yazmalar" **ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 11, 72-99.

Kılıç, Filiz (hızl.) (2010). **Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şu'arâ**, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınevi.

Kut, Günay (2016). **Şah Edebiyat: Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları**, İstanbul: Simurg Yayınları.

Nevâî, Ali Şîr (2017). **Mecâlisü'n-Nefâis/ Herâtî ve Hekimşâh Çevirisi Mülhakâtı**, çev. A. Naci Tokmak, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Özgüdenli, Osman G. (2008). "İstanbul Kütüphanelerinde Bulunan Farsça Yazmaların Öyküsü: Bir Giriş", **Tarih Araştırmaları Dergisi**, C. 27, s.1-20.

Özgüdenli, Osman G. (2012). **Selçuklu Tarihi El Kitabı/ Selçuklu Çağında Dil ve Edebiyat**, Ankara: Grafiker Yayınları.

Riyâhî, Muhammed Emîn (1995). **Osmanlı Topraklarında Fars Dili ve Edebiyatı**, çev. Mehmet Kanar, İstanbul: İnsan Yayınları.

Yıldırım, Serpil (2018). **Sâ'ilî-i Şîrâzî ve Târîh-i Âl-i Osmânî'si**, Kırıkkale Üniversitesi-Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüleri, Dok. Tezi.

Sâyilî, **Dîvân**, Ankara Milli Kütüphane, nr. 6799, vr. 214b-383b.

Sâyilî, **Dîvân**, Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Koleksiyonu, nr. 6441.

Sâyilî, **Dîvân**, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, nr. FY1523.

Sâylî, **Dîvân**, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Koleksiyonu, nr. 003826.

Sâylî, **Ravzatü'l-Ahbâb**, Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya Koleksiyonu, nr. 3205.

